

משמעות היחסים עם האב בתהליך ההתבגרות של הבן

היעדרות פיזית או רגשית של האב מחיי הבן קשורה לשורה ארוכה של חוליים של בנים: דיכאון, הערכה עצמית נמוכה, קשיים ביצירת קשרים, מעורבות באלימות, עבריינות, פשע וסמים

ד"ר ריקי פלח גליל

ובין בריאותו הנפשית של הבן (Hosley, 2000)? או את הקשר בין תפקוד חיובי של מתבגרים ובין רמת האינטימיות ביחסים עם האב, רמת הקרבה ביחסים אֵתו (LeCroy, 1988)? כיצד נבין את הממצא המצביע על כך שמעורבות האבות הייתה גורם מנבא לתפקוד מתבגרים בבית הספר (Forehead & Nousiainen, 1993), ושלציפיות האב מהבן קשר עם התפקוד החברתי-הסתגלותי של הבנים ועם רמת הציונים בבית הספר (Feldman & Wood, 1994)? וכיצד נסביר, מבחינה תאורטית והתפתחותית, את העובדה שקשרים מובהקים אלה לא נמצאו ביחס לאם?

ככל שגוברת ההתעניינות בתרומת האב להתפתחות ילדיו, ומתרבים המחקרים המתבוננים באופן ממוקד בקשר בין האב לילדיו ובהשלכותיו על איכות חיי הילדים, מתעוררות שאלות תאורטיות והתפתחותיות המבקשות הסבר מניח את הדעת לממצאים אלה. לאחר שלמדנו להניח שליחסים עם האם בשנים הראשונות בחיים השפעה מרעת על בריאות הנפש ואיכות החיים, הממצאים ממחקרים על אבות מצביים סימני שאלה על אותן אקסיומות מוכרות. כיצד נבין את הקשר בין פגיעות של מתבגרים לדיכאון ובין תפיסת היחסים שלהם עם האב (פלח-גליל, 1994)? או את הקשר בין תמיכת האב

ד"ר ריקי פלח גליל היא חוקרת ופסיכותרפיסטית. עוסקת בעבודה עם מתבגרים והוריהם במסגרת שירותי הייעוץ לסטודנט באוניברסיטה העברית וכן בקליניקה פרטית

משמעות הדברים היא **שהזירה** שבה מתרחשים היחסים עם האב משתנה. מאובייקט ברקע החיים או במציאות החיצונית, הופך האב **לסובייקט** בעל תפקיד חדש בעולמו הפנימי של הבן אשר מולו אותו מנהלים הכנים מעין "משא ומתן" פנימי בתהליך גיבוש העצמי שלהם.

ליחסים עם האב מוענקת משמעות חדשה

הבנים בוחנים באינטנסיביות את היחסים ביניהם. מודדים את המרחק ביניהם, מנסים לקצרו, מתרחקים עוד וחוזרים. עסוקים במשמעות המרחק. האם הם ראויים לקרבה שלו? האם יאפשר להם להתקרב? האם הוא מעוניין בקרבתם? רועי מתאר את ההתרחקות שהוא מרגיש בקשר עם אביו. אפשר לראות את הגעגוע לקרבה שחש כילד, את התהייה על רצונו של האב בקרבתו ועד כמה המשאלה להיות שוב קרוב לאבא טעונה וחושפת אותו לפגיעות.

- טוב, אני כן מרגיש שהשתנית. כשהייתי קטן אז תמיד הייתי הולך עם ההורים שלי ל... כאילו הייתי הולך עם אבא שלי לסרטים והיינו הולכים לעשות דברים ועכשיו זה פחות (... ועכשיו כאילו כבר לא עושים את זה בכלל. - למה?

- לא יודע. זה לא שאני לא רוצה ללכת אתו, אבל זה פשוט לא יוצא לי, כאילו אין זמן... כאילו כשלי יש זמן, אז לו אין זמן, וכשלו יש זמן אז לי אין זמן, ו... וגם אין לנו אותו מכה משותף... כי נגיד כשהייתי בכיתה א', אז שנינו אהבנו לראות סרטים של שוורצנגר, או אני לא יודע מה, ועכשיו, כאילו אין לנו את אותם סרטים שאוהבים, או את אותם פעילויות שאהבנו לעשות.

- תספר לי מתי זה היה בדיוק, ומה היו התחושות, כשמת לב שזה משתנה.

- אה... אני לא יכול להגדיר מתי בדיוק זה היה, אבל אני זוכר שזה... פשוט לא... שנגיד באמת היה פעם אחת שאמרתי, ששאלתי אותו, אם הוא רוצה ללכת לסרט, אם הוא רוצה לעשות איזה משהו, או לא יודע, אז הוא... כאילו הוא אמר, שהוא לא יכול, אין לו זמן וזה, וזה... ושבע שבועיים פשוט לא הגיע, ואז שמתי לב שגם אני כאילו, ואז כשהוא רצה, אז כבר אני לא יכולתי. אז שמתי לב, שזה כבר לא...

- אתה מרגיש שהיית רוצה להיות יותר קרוב אליו?

הממצאים המובאים לעיל מראים שאיכות היחסים עם האב קריטית להתפתחות של בנים מתבגרים - לבריאות נפשם, תפקודם ואיכות חייהם. זאת ועוד: במחקר שבדק 20,000 מתבגרים בני 12-18, במטרה להתחקות על גורמים להתנהגות בריאה של מתבגרים, נמצאו קשרים דרמטיים ועקביים בין מעורבות האב ובין התנהגויות מסכנות של בנים מתבגרים. ככל שהאבות היו מעורבים יותר, תפקוד הבנים היה גבוה יותר ואיכות חייהם הייתה טובה יותר. לעומת זאת, נמצא שהיעדרות פיזית או רגשית של האב מחיי הבן קשורה לשורה ארוכה של חוליים של בנים: דיכאון, הערכה עצמית נמוכה, קשיים ביצירת קשרים, מעורבות באלימות, עבריינות, פשע וסמים (Harris, 1998).

ממצאי מחקר איכותני, שהתבסס על ראיונות עומק עם בנים בני 18 על יחסיהם עם ההורים בתהליך ההתבגרות (פלח-גליל, 2004), משרטטים תמונה שיש בה מאפיינים התפתחותיים חדשים ולא בהכרח מוכרים בספרות התאורטית המסורתית העוסקת במתבגרים. ואולם, כאשר מתארים את התמונה הזאת לאבות, לבנים, ואף לאימהות, תגובתם מאשרת את תקפותה - לפחות באופן שהשחקנים הראשיים בדרמה הזאת חווים אותה. תמונה התפתחותית חדשה זו מקבלת משנה תוקף ככל שמתפתחת הספרות התאורטית והמחקרית העוסקת באבות ובתרומתם להתפתחותם של מתבגרים, בעיקר של בנים (פלח-גליל, 2004). להלן אציג את תקציר הממצאים המשרטטים את עיקרי התמונה ההתפתחותית העולה מהם.

כניסת האב לעולמו הפנימי של הבן בתחילת תהליך ההתבגרות

מדברי הבנים עולה שהחל מגיל 13-14 היחסים עם האב מקבלים משמעות חדשה. הם פתאום מגלים אותו, שמים לב אליו, מתחילים להתייחס אליו בדרך שונה מבעבר. בתוך תהליך התבגרותם, הם מתבוננים בו בזכויות מגדלת ומנסים להכיר אותו ולהעריך אותו באמצעים הקוגניטיביים, ההתייחסותיים והרגשיים החדשים העומדים לרשותם. הם מודדים את ערכיו ואת התנהלותו, את בחירותיו והעדפותיו, את הצלחותיו וכישלונותיו.

במציאות הם עסוקים ביחסים אִתו - רבים אתו, מתעמתים אתו, הודפים אותו ומתקרבים אליו, אבל בתוך האינטראקציות אתו הם בוחנים את השתקפותם בעיניו, ובתוך כך - את השתקפותם בעיני עצמם. האב כאילו מפציע לתוך העולם הפנימי של הבן והופך להיות מעין ציר שאתו ודרכו הבן בונה ומגבש את תחושת העצמי שלו.

- לפני שנתיים בערך אי אפשר היה לדבר אתי בכלל ו... זה בא לידי ביטוי באלימות, באלימות מילולית... (...) העיפו אותי מבית הספר פעמיים ברצף... ואם ההורים שלי לא היו מתגרשים, יכול להיות שלא הייתי מחזיק מעמד, אז אני שמח מאוד.

- שההורים התגרשו?

- כן. אז אה... לא יודע, אבא שלי, אחרי שההורים שלי התגרשו, אז אבא שלי פתאום יכול להסתכל מהצד, ואבא שלי פתאום הבין, אני מניח, שהוא לא תפקד נכון כאבא. הוא משתדל מאוד לחזק את הקשר ביני לבינו.

להכיר את אבא - לקבל את ההכרה של אבא

כאמור, מרגע כניסתו של האב לעולמו הפנימי של הבן, הוא במרכז תשומת הלב של הבן, והבן מפעיל את כל החיישנים שלו בניסיון להכיר אותו טוב יותר וללמוד כיצד הוא רואה אותו.

יואב מתאר באריכות ובהתרגשות את רגע הגילוי שלו את אבא. הוא מצליח לתאר את היום שבו, בדיעבד, קלט פתאום שמשוה אחר קורה לו עם אביו, ואת השינוי הוא ממקד בתחושת ההיכרות:

- באותו יום דיברתי איתו והרגשתי שאני מכיר אותו. למה אני חושב שזה חדש? כי אני לא הכרתי אותו קודם, ואני הרגשתי שאני מדבר עם מישהו שאני לא מכיר.

כשאני שואלת את יואב למה הוא מתכוון בהיכרות, הוא עונה:

- מה זאת אומרת? אני מסוגל לתאר אותו עכשיו כמו בן אדם. אמרתי לך, בן אדם עדין כזה.

האב משתנה מדמות שטוחה לדמות שיש בה עומק. הוא נתפס עכשיו לא רק בהקשר של תפקידו כאב לבנו אלא כבן אדם מובחן, עם מאפייני אישיות משלו.

הנושא "להכיר את אבא" חזר ועלה אצל רוב הבנים. הם עסוקים מאוד בכך שהם לא מכירים את אבא באמת ורוצים להכיר אותו באמת - בדרך שהם כבר יודעים להכיר אנשים בחייהם, לא כדמויות, כסובייקטים.

בד בבד עם הצורך להכיר את האב היכרות מהותית יותר, יש גם צורך לזכות בהכרה של האב. האב משמש בתפקיד של מעין מראה כפולה. דרכו הם רואים את עצמם בעתיד, ודרך האופן שהוא רואה אותם הם מעריכים את עצמם בהווה. ההשתקפות שלהם בעיני האב נשענת על תמונה שלמה של מרכיבים אישיותיים, ערכיים ואחרים, שבהם הבנים מתרכזים כאשר הם מחפשים את השתקפותם בעיני האב. כדי להיות מסוגלים להתכוון לפי האב על פני טווח גדול כל כך של מרכיבים, הם אכן

- לא יודע אם יש לי הרגשה כזאת אבל אה... כן, נגיד אני זוכר ש... תמיד הייתי הולך אליו לעבודה, כאילו הוא עובד ב... (אזור תעשייה) אז תמיד, נגיד, אם הייתי מסיים מוקדם, אז הייתי הולך אליו לעבודה שלו, והיינו הולכים למסעדה ליד העבודה והיינו אוכלים ולא זוכר כבר מה עוד... לא הייתי אצלו כבר בעבודה אולי איזה שנתיים... אני לא יודע אם זה... כאילו, אני חושב שזה כן חסר לי. אבל אני לא יודע אם הייתי עושה משהו בנידון. אם באמת הייתי הולך אליו, או אם אני אולי אלך עוד הפעם...

אצל רוב הבנים, הכניסה של האב

לתוך עולמם הפנימי והתחלת

הבדיקה של היחסים ביניהם

מביאות להכרה בהיעדרות

הרגשית של האב מחייהם,

בשוליות היחסית שלו

בחייהם, בנוכחותו

הנעדרת. ואם עד גיל

13-14 מצב זה התאים

להם, כשהיחסים עם

האב פחות העסיקו

אותם, מגיל זה ואילך

הם צריכים את האב

בדרך שונה מבעבר.

וכך מסתמן פער הולך

וגדל בין האופן שהם

רואים את האב או חווים

את יחסיהם ובין האופן

שהיו רוצים לראות את

האב ואת היחסים איתו.

הגוונים הרגשיים המתלווים

לבדיקת היחסים עם האב הם,

לרוב, גוונים הקשורים בכאב של

החמצה, "פספוס", משאלות שנראות

רחוקות או בלתי אפשריות.

תחושת הקרבה אל האב נותנת תחושה של

אישור האב, קבלה שלו את בנו, אהבתו והערכתו

אליו. תחושות אלה מאפשרות לבן לגבש תחושת

עצמי חיובית בתוך התמודדותו עם האתגרים

הניצבים לפניו בתהליך ההתבגרות. לכן הבנים

נאבקים על הקרבה אל האב בכל האמצעים

הפיזיים והפסיכולוגיים העומדים לרשותם. בני

מתאר את הקריטיות של הקרבה המחודשת אל

האב בחייו.

הוריו של בני התגרשו כשנתיים לפני הריאיון. הצורך

שלו להתקרב אל האב גדול כל כך, שהוא מתאר

איך הגירושין של ההורים "הצילו אותו", מפני שעם

הגירושין הוא הצליח "להרוויח" את אביו מחדש.

אל האב, להעריך אותו ולאהוב אותו. הצורך הזה הוא חזק כל כך, שלפעמים הם מייצרים את האב מחדש כדי למצוא בו חלקים או מאפיינים שיוכלו להזדהות איתם, להתחבר אליהם, לאהוב או להעריך. הבנים השומרים בתוכם דימוי חיובי של האב נהנים מההשתקפות של עצמם בתוכו, וכך מבטא זאת ינאי:

אני חושב שזה כל הקטע, בהיותו אבא שלי ובהיותי בן שלו. שעם השנים, כן אני מתחיל לחשוב כמוהו קצת, להתנהג כמוהו, כולם מסתכלים עלי, וישר רואים אותי ואומרים - רגע, אתה בן של אליהו נכון? אה... אה... אני שואל אותם - "איך אתם יודעים בכלל?" והם עונים - "איך אפשר לא, אתה דומה לאבא שלך. אתה בול אבא שלך בגילך". יש בזה משהו, אני גולש למשהו אחר, אבל יש בזה משהו מן הכבוד, כשאומרים לי, שאני דומה לאבא שלי.

לעומת זאת, הבנים שיחסייהם עם האב קשים נאבקים בעצמם שלא להידמות לו. בעיקר בחלקים שלו שאינם אהבים או מעריכים. וכך מתאר זאת בר:

זה עושה השלכות על איך שאני איראה בעתיד. זה עושה השלכות על איך שאני איראה בעתיד, זאת אומרת שאני לומד מהטעויות שלו. יש כל מיני דברים שאני רואה אצלו, שהוא עושה או איך שהוא מתייחס (...). או איך שהוא מדבר, אז לרוב במקום ללמוד ממנו מה שהוא עושה, אז ללמוד ממה שהוא עושה, כדי לא לעשות את זה.

מאבק או ייאוש

כאמור, כאשר הבנים חשים שיש סיכוי להתקרב אל האב, להכיר אותו, לקבל ממנו את ההכרה שהם זקוקים לה, כאשר הם מאמינים שהם יכולים לעמוד לפחות בחלק מציפיותיו - הם ייאבקו בכל כוחם להגשים זאת. אפשר להתרשם מסיפורים רבים מספור של אנשי שם, אנשים שהגיעו למקומות הכי גבוהים בחברה - בכל תחומי החיים וההישגים (לדוגמה, תכניתו של ארי שביט - "אבא" בערוץ 2), שכאשר שואלים אותם מה הניע אותם - תמיד יעלה סיפור על האב.

לעומת זאת, הבנים שהתייאשו מהסיכוי להתקרב אל האב, לזכות בהכרתו או לעמוד בציפיותיו, כאשר הם מיואשים מהסיכוי שבהשתקפות שלהם דרכו הם ימצאו משהו חיובי, בנים אלה נתונים בסיכון. אלה הבנים שאנו פוגשים בכיסא המטופל, עם דיכאון, חוסר מוטיבציה, תחושות עצמי קשות,

צריכים להכיר אותו היכרות מעמיקה. ובתוך כך מסתתרת גם המשאלה שאבא יכיר אותם באמת. שיתעניין במה שהם חושבים, במה שהם מרגישים או מאמינים. הם רוצים להיות מסוגלים לדבר עם אבא על כל הדברים האלה, לפתח את עצמם אתו ודרכו ולקבל את הכרתו ביכולתם זו.

הצורך ההתפתחותי שלהם בשלב זה הוא להשיג תחושה של הכרה הדדית - היכרות הדדית - עם האב.

ג'סיקה בנג'מין מצטטת את הגל (1807): "בניסיון לגבש עצמו כיישות עצמאית, העצמי חייב עוד להכיר את האחר כסובייקט כמוהו עצמו, על מנת לקבל הכרה מהעצמי". תיאור הסיטואציה האינטרסובייקטיבית אצל ג'סיקה בנג'מין (1992 Benjamin, mutual recognition and mutual acknowledgement) מדגיש התרחשות כפולה זו. לדידה, היכולת להכרה הדדית בין שני סובייקטים - mutual recognition and mutual acknowledgement - היא צורך התפתחותי ואף יכולת התפתחותית חשובה.

עמידה בציפיות של אבא

רכיב חשוב בתוך התהליך של העמקת ההיכרות עם האב וקבלת ההכרה שלו הוא רכיב הציפיות. כפי שנראה בדבריו של יואב בהמשך, עם הגילוי מחדש של האב, עם כניסתו לעולמו הפנימי, הבן מתחיל לבחון את ציפיות האב ממנו. כשהציפיות ברורות - אפשר להתכוונן אליהן.

לא חשבתי מה הוא חושב עלי, לא הרגשתי שהוא... חושב עלי בכלל (...). ו...מאז עכשיו אני יודע מה הוא חושב עלי, מה הוא היה רוצה ממני מה הוא מצפה ממני... (...) אני חושב שהוא מחבב אותי מאוד עכשיו.

כשהציפיות של האב עומדות בטווח הציפיות שאפשר להגשימן מבחינת הבן, הוא יעשה הכול כדי להגשימן, כדי לחוש את התחושה "אבא שלי גאה בי". כשהציפיות גבוהות מדי והבן מרגיש שלא יוכל להגשימן - הוא נלחם בכל מאודו להתאימן ליכולותיו ובכל זאת לקבל את הכרת האב בערכו. לעתים קרובות זה מאבק מר וכואב בין הבן והאב, ושניהם עלולים לצאת ממנו פגועים מאוד. בשלב כלשהו הבן עלול לזוותר על המאבק לשנות את הציפיות או להגשימן. לזוותר זה מחיר פסיכולוגי כבד והשלכותיו מרחיקות לכת.

הדמיון לאבא

תפקוד האב כמראה כפולה עבור בנו, מראה המשפיעה על תחושת העצמי וערכו העצמי, בולט כאשר שומעים את הבנים מדברים על "כמה הם דומים לאבא". הבנים רוצים לשאת את עיניהם

האב משתנה מדמות שטוחה לדמות שיש בה עומק. הוא נתפס עכשיו לא רק בהקשר של תפקידו כאב, לבנו אלא כבן אדם מובחן, עם מאפייני אישיות משלו

להם לראות את מסלול חייהם, והם עסוקים בעיקר בהישרדות. הבנים לא בהכרח מודעים להשלכות של איכות יחסיהם עם האב על איכות חייהם. אבל בנים אלה, שוויתרו על המאבק להתקרב אל האב, נשמעים בראיונות אבודים, מבלבלים, עם תחושת עצמי מעוררת והערכה עצמית נמוכה.

לסיכום

התמונה ההתפתחותית העולה מהמחקר מתארת מפנה ביחסים עם האב בתקופת ההתבגרות המוקדמת. מדמות ברקע החיים, ממישהו שנחווה כזר ולא מוכר, הופך האב להיות מישהו שפתאום מרכז סביבו את תשומת לבו של הבן. הבנים מגלים את האב מחדש. כלומר, הם רואים אותו בדרך שונה מבעבר. הם מתבוננים בו וביחסים ביניהם, מעריכים אותם, מודדים את המרחק - או את הקרבה - ביניהם, מתעסקים באופן שהאב רואה אותם, בציפיותיו, בהיכרותו אותם, בהערכתו אותם. משמעות הגילוי מחדש של האב היא כניסת האב לעולמו הפנימי של הבן.

איכות היחסים עם האב, רמת הקרבה, האוטנטיות והאינטימיות שיש בהם, כל אלה משמשים מדדים להתבוננות של הבן בעצמו דרך האב. הדמיון, כמו ההיכרות העמוקה, כמו היכולת לדבר דיבור משמעותי, כל אלה מאפשרים לבן לחוש אותה תחושת חיבור לאב הנדרשת כל כך כמשענת לתחושת העצמי בדרך לבגרות.

למרחק מן האב וליחסים אינסטרומנטליים אֶת מוענקת משמעות של אכזבה של האב מהבן - גם אם האב אינו מתכוון לבטא אכזבה. לעומת זאת, לתחושת הקרבה לאב מוענקת משמעות של אישור של האב, הכרה בבן והערכה אליו, ואלה משמשים משענת לבן בגיבוש תחושת העצמי שלו. מאחר שבתקופת ההתבגרות תחושות העצמי ממילא נתונות לתנודות חזקות, אישור האב, ההכרה שלו בבן והערכתו הופכים לקריטיים, ולכן הבנים נאבקים על הקרבה הזאת.

המאבק הנואש של הבנים להתקרב אל האב, להתחבר אליו מחדש, נראה כאן כמשימה התפתחותית קריטית לגיבוש תחושת עצמי חיובית של הבן המתבגר. הבנים שהתייאשו וויתרו על מאבק זה נתונים בסיכון. ממצאים אלה והמסקנות הנובעות מהם עשויים להסביר מדוע רמת האינטימיות עם האב, מעורבותו ותמיכתו קשורות בבריאותו הנפשית של הבן, בתפקודו ובהישגיו, ומאידך - מדוע היעדרו הפיזי או הפסיכולוגי של האב קשור בדיכאון, בהערכה עצמית נמוכה ובמעורבות של בנים מתבגרים בהתנהגויות מסכנות.

דימוי עצמי והערכה עצמית נמוכים שלעתים מתורגמים לאלומות, התנהגויות מסוכנות ובריחה לאלכוהול או לסמים.

וכך נשמע שי:

הוא פשוט לא מבין, נראה לי, מה זה להיות קרוב. ואז אין לי... אין לי רצון ל... כאילו להתקרב אליו...

הייאוש ששי מבטא נובע מהתחושה שהוא לא יוכל לחוש קרבה אמיתית, התחברות עם האב. מתיאור חיי היום-יום שלו עולה שהתנהגותו לא נראתה יוצאת דופן או מטרידה. להפך, היא מאפיינת יחסי אבות מתבגרים בחברה שלנו. לכן חשוב לשמוע את מה שמתחולל בנפשו של שי כשהוא מתאר את מה שקורה בינו ובין אביו.

אמ... איפה אבא? אבא עובד, נניח

חוזר הביתה, אני אומר לו שלום,

מה נשמע וזה, הוא מספר, הכל

טוב. זה פחות או יותר היחסים

שלי אתו. כשאני צריך כסף,

אני מבקש ממנו וזהו. ואז

אני גם מרגיש כאילו "אוי

איזה דפיקה! אני בא אליו

כל פעם שאני צריך כסף"

... אבל זה נכון. עכשיו אין

לי בעיה עם זה כבר, כי אני

יודע שזה... זה פשוט המצב,

וכרגע אי אפשר לשנות אותו.

אני לא יכול לפתח אתו אינטימיות

מחדש.

על המשאלה שהיחסים עם אבא יהיו

אחרים, קרובים יותר ומשמעותיים יותר, הבנים

לא מוותרים. הם חוזרים ומבטאים אותה. הם

מתייאשים מהסיכוי להגשים את המשאלה. כשאני

שואלת את שי:

- אתה מרגיש שהיית רוצה שזה יהיה אחרת?

הוא עונה:

אה... כן. רוצה שזה יהיה אחרת. לא במובן שהייתי

רוצה ל... הייתי רוצה לדבר אתו... כן, הייתי רוצה

לדבר אתו, כמו, שנגיד, שחברים. (...) אבל פשוט

אין לנו את החיבור הזה. אז, כאילו, אפשר להגיד,

שהייתי רוצה אבא אחר. אבל זה לא באמת ככה,

כי לא הייתי רוצה אבא אחר. ואם הייתי רוצה

שהוא יהיה בן אדם אחר, אז זה רצון טיפשי

נראה לי.

הבנים שהתייאשו מהסיכוי להרגיש קרובים יותר

אל האב מדברים על כך שאינם מכירים אותו,

שאינם יכולים לדבר אֶתו מתוך קרבה, הם עושים

מאמצים שלא להידמות לו ומרגישים רע כאשר

מזהים ביניהם דמיון פיזי, פסיכולוגי או התנהגותי.

הם אינם רואים את עצמם הורים בעתיד, קשה

הבנים שהתייאשו מהסיכוי להתקרב אל האב, לזכות בהכרתו או לעמוד בציפיותיו, אלה הבנים שאנו פוגשים בכיסא המטופל, עם דיכאון, חוסר מוטיבציה, תחושות עצמי קשות, דימוי עצמי והערכה עצמית נמוכים שלעתים מתורגמים לאלומות, התנהגויות מסוכנות ובריחה לאלכוהול או לסמים

רשימה ביבליוגרפית
מלאה למאמר זה ניתן
למצוא באתר אשלים
www.ashalim.org.il